

עברית: הבנה, הבעה ולשון

שאלון א'

יחידת לימוד אחת

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק א	–	הבנה והבעה	–	50	נקודות
פרק ב	–	אוצר המילים והמשמעים; שם המספר	{	26	נקודות
פרק ג	–	תחביר ומערכת הצורות	{	24	נקודות
סה"כ	–			100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראה מיוחדת: הקפד על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב ב**כטיטה** (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיטה" בראש כל עמוד טיטה. רישום טיטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

/המשך מעבר לדף/

קרא את המאמר שלפניך, וענה על השאלות שאחריו לפי ההוראות.

ירדן חרב, שְקט כמו חלום

(מעובד על פי מאמרים מאת צפריר רינת, הארץ, 3 במאי 2010 ו-14 במאי 2010)

חלקו הדרומי של נהר הירדן, הזורם מדרום לכינרת ועד לים המלח, הולך ומידלדל. הפיתוח המואץ של מדינות האזור, וישראל ביניהן, גבה מן הנהר מחיר יקר. שנים ארוכות של הטיית מי הירדן וניצולם על ידי המדינות הסמוכות לו – ישראל, ירדן וסוריה – הפכו את הירדן הדרומי לזרזיף דק, שזורמים בו בעיקר שפכים ומים מלוחים. 5 האם שיקומו עדיין אפשרי?

במבט מרחוק נראה הירדן הדרומי כפס ירוק, החוצה נוף מדברי אפוף הוד קדומים ומְחיייה את הסביבה, אבל המראה הזה מתעתע. כשמתקרבים לאפיק הנהר המציאות טופחת על הפנים, ובעיקר על האף. הסֶכר שנבנה מדרום לכינרת חוסם את זרימת המים המתוקים מהכינרת לירדן. מעבר לסכר ריחות עזים מקדמים את פני המבקרים. 10 מנקודה זו ודרומה מוזרמים לנהר בעיקר שפכים מאזור טבריה ומן היישובים סביבה, ונוסף על כך מוזרמים לנהר הירדן מים מלוחים שהוטו בתעלה מיוחדת ממעיינות מים מלוחים בשולי הכינרת. הטיית המים, שנועדה להפחית את המליחות של מי הכינרת, גרמה בסופו של דבר לעלייה ניכרת של המליחות בנהר הירדן הדרומי.

האם כך נראה נהר הירדן מאז ומעולם? הסופר מרק טוויין שביקר באזור במאה ה-19 15 התייחס אליו בביטול, וכתב כי רחובות רבים בערי ארצות-הברית כפולים ברוחבם מנהר הירדן. לעומתו קצין אמריקני בשם ויליאם לינטש, שביקר בנהר וחקר אותו בשנת 1848, תיאר אותו כ"זרם ארוך בעל עוצמה גדולה", עד כדי סכנת טביעה לסירות שניסה לשוט בהן.

מאז חלפו שנים רבות, שבהן מי נהר הירדן ויובליו הוטו על ידי המדינות השוכנות 20 לגדותיו, והוא הצטמק. בכמה מקומות רוחבו אינו עולה היום על מטרים ספורים, ולעתים מְיִמּו עומדים ואינם זורמים כלל.

הארגון "ידידי כדור הארץ – המזרח התיכון", שעוסק בענייני סביבה וחברים בו ישראלים, ירדנים ופלסטינים, גָּם מחקרים כדי לבחון את מצבו של הירדן הדרומי. המחקרים שפורסמו לאחרונה מראים שבנהר הירדן זורמים בשנים האחרונות כ-30 25 מיליון מטרים מעוקבים של מים בשנה לעומת 1.3 מיליארד שזרמו בנהר בעבר. כלומר כיום זורמים בנהר מים בכמות המהווה כ-2% בלבד מכמות המים שזרמו בו בעבר, וגם מים אלה מורכבים בעיקר משפכים לא מטוהרים או ממים מלוחים. שאר המים, כ-98%, הוטו כדי לספק את צורכי האדם במדינות האזור: בישראל, בירדן ובסוריה.

כמו כן ציינו החוקרים כי בשנים האחרונות הקימו סוריה וירדן עשרות סכרים על 30 נהר הירמוך, היובל הגדול ביותר של הנהר, ובכך חסמו את זרימתו אל הירדן הדרומי. כתוצאה מהירידה בכמות המים הטבעיים ומהזרמת שפכים מזוהמים לנהר הירדן, נעלמו רבים ממיני הצומח והחי בנהר. לדעת החוקרים, נהר הירדן עלול להתייבש ולהפוך לתעלה מתה מבחינה אקולוגית, אם לא יפעלו להצלתו.

/המשך בעמוד 3/

בעקבות המחקרים חברים בארגון דורשים לנקוט פעולות חירום לשיקום החלק
35 הדרומי של הנהר, ובראש ובראשונה להזרים אליו מחדש מים ממקורות טבעיים.
לדבריהם, הדרך היחידה להצלת הנהר ולשיקומו היא שינוי במדיניות הניהול של
משאבי המים של ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית. משמעות השינוי היא במילה אחת:
חיסכון. החיסכון יאפשר להזרים מדי שנה 400 מיליון מטרים מעוקבים מים לנהר
הירדן, כשליש מהיקף הזרימה ההיסטורי. על רקע מצוקת המים, שממנה סובלות גם
40 ישראל גם ירדן וגם הרשות הפלסטינית, כמות מים זו נראית יעד בלתי ניתן להשגה. עם
זאת החוקרים משוכנעים שזהו תרחיש מעשי. הם מתבססים על בדיקה כלכלית שבה
נבחנו דרכים שונות לחיסכון במים. "אם יתבצעו בישראל, בירדן וברשות הפלסטינית
פעולות לחיסכון במים, יהיה אפשר להקצות כמות מים גדולה לשיקום נהר הירדן",
טוענים בארגון. "אנחנו מדברים על פעולות פשוטות כמו תיקון דליפות במערכת של
45 הובלת המים או כיסוי מאגרי המים, דבר שיפחית באופן ניכר את התאדות המים
במאגרים. אנחנו סבורים שכל מדינה תצטרך להקצות לנהר כמות מים בהתאם לשימוש
היחסי שהיא עושה כיום במי הירדן".

גם בישראל וגם בירדן יש נכונות לפעול להצלת הנהר, ובימים אלה נעשות בהן
פעולות להקמת מכונים לטיהור השפכים המוזרמים לנהר. בישראל כבר החלה רשות
50 המים בעבודות להקמת מכון לטיהור שפכים מדרום לכינרת. בארגון "ידידי כדור הארץ
– המזרח התיכון" מברכים על תכנית טיהור השפכים משום שהיא עשויה למנוע זיהום
סביבתי, אבל הם גם חוששים שהמים המטוהרים יועברו לשימוש חקלאי ולא יוזרמו
עוד לנהר הירדן הדרומי. כך תישלל מן הנהר האומלל גם כמות המים הזעומה שעדיין
נותרה בו כיום. הארגון מזהיר כי אם ישתמשו בשפכים מטוהרים להשקיית שטחים
55 חקלאיים במקום להזרימם לנהר הירדן, יגרום הדבר לייבוש הירדן הדרומי עד שנת
2011 או לזרימת מים מלוחים באפיק הנהר, ואלה יחמירו עוד יותר את הפגיעה במערכת
האקולוגית של הנהר.

ברשות המים מבטיחים שגם לאחר שיוקם מתקן טיהור השפכים בעוד כשנתיים מצבו
של הירדן לא יורע, כפי שחוששים חברי ארגון "ידידי כדור הארץ". אדרבא הם צופים
60 שיפור. "המתקן יטהר את השפכים המגיעים כיום מאזור טבריה, ונוסף על כך יותפלו בו
מים מלוחים", אומרים באגף התפעול ברשות, "אמנם הקולחים (השפכים המטוהרים)
ישמשו להשקיית שטחים חקלאיים, אבל נזרים לירדן הדרומי מים מהכינרת, ונשמור
פחות או יותר על כמות המים שיש בו כיום. הם יהיו באיכות טובה יותר כי בנהר לא
יזרמו שפכים". תכניותיה של ישראל אינן עוסקות בטיהור שפכים בלבד. מְנְהֶלֶת הירדן
65 הדרומי, ששותפים בה נציגי רשויות מן האזור ומשרדי ממשלה, מגבשת כעת תכנית אב
לשיקום הנהר. לדברי אנשי המנהלת, המתכננים יצטרכו לא רק להכריע בשאלות של
כמות המים ואיכותם, אלא גם להחליט באיזו מידה יהיה נהר הירדן נגיש לציבור, אילו
חלקים ממנו ישמשו לצורכי תיירות ואיפה יהיו שמורות טבע. הם הוסיפו שהם מקווים
שגם הירדנים יכינו תכנית כזאת.

70 עיתון ירדני היוצא לאור באנגלית פרסם לאחרונה מאמר מערכת שקרא לנקוט פעולות
לשיקום הנהר: "כל המדינות השוכנות לגדות הנהר צריכות להפסיק את השימוש
הבזבזני במים ואת זיהום הנהר, ולסייע בשיקום המקורות שלו".

חברי ארגון "ידידי כדור הארץ" אינם מסתפקים בניתוח הבעיות ובהצגת תכנית לשיקום הנהר. הם מתכננים להפוך את האתר "אי השלום", שנמצא במפגש נהר הירמוך ונהר הירדן, לפארק משותף לישראל ולירדן, שימשוך תיירים. לפי התכנית, הכשרת האתר תיעשה בד בבד עם הפעולות לשיקום נהר הירדן.

פרק א – הבנה והבעה (50 נקודות)

בפרק זה עליך לענות על כל השאלות 1-7.

1. לשם מה הכותב משלב במאמר את עדותו של הקצין האמריקני, ויליאם לינטש?

העתק למחברתך את התשובה הנכונה. (4 נקודות)

א. כדי לחזק את הטענה שמצבו של נהר הירדן הורע בעשרות השנים האחרונות.

ב. כדי להוכיח את העובדה שהירדן הדרומי היה אפוף הוד קדומים.

ג. כדי להשוות את רוחבו של נהר הירדן לרוחבם של רחובות בארצות-הברית.

ד. כדי להדגיש שנהר הירדן היה ונשאר נהר שופע ובעל זרימה חזקה.

2. ארגון "ידידי כדור הארץ" – המזרח התיכון" יזם מחקרים לבדיקת מצבו של

החלק הדרומי של נהר הירדן.

א. ציין שני ממצאים שהתגלו במחקרים האלה. (3 נקודות)

ב. מהי המסקנה העולה מן המחקרים האלה? (3 נקודות)

ג. מהי ההמלצה של הארגון בעקבות ממצאי המחקרים האלה? (3 נקודות)

3. לפיכך טבלה, ובה מוצגות הפעולות לחיסכון שנתי במים שמציע ארגון "ידידי כדור הארץ" – המזרח התיכון".
עניין בטבלה וענה על השאלות שאחריה.

כמויות המים (מיליוני מטרים מעוקבים לשנה)			הפעולות
הרשות הפלסטינית	ירדן	ישראל	
77.8	131	131	הקטנת דליפות מצנרת המים, איסוף מי גשם, כיסוי מאגרי מים, טיהור שפכים
14	72	250	צמצום הצריכה הביתית ושימוש חוזר במים, צמצום השקיית גינות
23	85	183	שימוש יעיל במים לחקלאות
114.8	288	564	סך הכול

(מעובד על פי: מ' א' גרינפטר [16 במאי 2010], "תקווה חדשה לירדן הדרומי ההולך ונעלם".
אוחזר ב-23 במאי 2010, מתוך האתר TheEpochTimes כתובת האתר: <http://www.epochtimes.co.il>)

- א. על פי הטבלה, ציין אילו פעולות יביאו לחיסכון הגדול ביותר במים בכל אחד מן

המקומות הבאים:

- בישראל
  - בירדן
  - ברשות הפלסטינית
- (3 נקודות)

ענה על אחד מהסעיפים **ב** או **ג**.

- ב. על פי המאמר, על אף מצוקת המים הקשה שממנה סובלות ישראל, ירדן והרשות הפלסטינית, החוקרים משוכנעים כי הזרמת כמות מים נוספת לנהר הירדן היא מעשית. מה דעתך בעניין זה? בסס את דבריך על הטבלה. (5 נקודות)

או:

- ג. בשנים האחרונות פונים לציבור בכלי התקשורת בבקשה לחסוך במים. יש הטוענים כי אין זה מוצדק להפנות בקשה זו רק אל הציבור, בלי התחייבות של הרשויות לטפל בנושא. מה דעתך בעניין זה? בסס את דבריך על הטבלה. (5 נקודות)

4. **א.** כיצד פועלת רשות המים בישראל לשיפור מצבו הקשה של נהר הירדן הדרומי? (3 נקודות)
- ב.** מדוע מסתייג ארגון "ידידי כדור הארץ" מפעולתה של רשות המים? (3 נקודות)
- ג.** מהי תגובתה של רשות המים על הסתייגות זו? הסבר את דבריך. (3 נקודות)
5. פסקה א מסתיימת בשאלה: "האם שיקומו (של נהר הירדן הדרומי) עדיין אפשרי?" מהי התשובה במאמר על שאלה זו? (4 נקודות)
- העתק למחברתך את התשובה הנכונה.
- א.** לפי בדיקות כלכליות, שינוי המדיניות יחמיר את הפגיעה בנהר.
- ב.** שינוי במדיניות הניהול של משאבי המים יאפשר את שיקום הנהר.
- ג.** שיקום הנהר תלוי בשימוש יעיל במים להשקיית שטחים חקלאיים.
- ד.** מי הירדן ויובליו הוטו על ידי מדינות האזור, לכן אין סיכוי לשקמו.
6. **א.** ציין את תפקיד המירכאות בכל אחד מן הביטויים (1)-(2) שלפניך:
- (1) "זרם ארוך בעל עוצמה גדולה" (שורה 17).
- (2) "ידידי כדור הארץ – המזרח התיכון" (שורה 22).
- (2 נקודות)
- ב.** ציין למה מתייחס כל אחד מן המאזכרים המודגשים שלפניך:
- (1) "הסופר מרק טוויין... התייחס **אליו** בביטול" (שורות 14-15).
- (2) "**כך** תישלל מן הנהר האומלל גם כמות המים הזעומה שעדיין נותרה בו כיום" (שורות 53-54).
- (2 נקודות)
7. **מטלת סיכום** (12 נקודות)
- כתוב סיכום של המאמר (בהיקף של כ-12 שורות). בסיכומך כתוב על הבעיה העיקרית שהמאמר עוסק בה, ועל ההצעות לפתרונה.

פרק ב – אוצר המילים והמשמעים ושם המספר (26 נקודות)

בפרק זה ענה על כל השאלות 8-12.

אוצר המילים והמשמעים (21 נקודות)

8. לפניך הערך **אָפִיק** ממילון **אבן-שושן** (2003) וממילון **רב-מילים**. קרא את הערכים משני המילונים, וענה על שלושת הסעיפים א-ג שאחריהם.

מילון אבן-שושן

א. **אָפִיק** ז' [אוגריתית: אָפִיק; סורית: אָפִיקָא]
1. קרָקעִית הַנְּחַל שְׁמִימִיו זֶרֶקִים בָּהּ: "וְנִעְלָה (הַנְּהַר) עַל-כָּל-אָפִיקָיו" (ישעיה ח ז).
"בְּאֵיל תִּעְרַג עַל-אָפִיקֵי-מַיִם" (תהלים מב ב).
2. [בהשאלה] מְסַלֵּל, כְּוֹן: הַשִּׁיחָה סָטְתָה מִן הָאָפִיק שֶׁנִּקְבַּע לָהּ. 3. [ברדיו, בטלוויזיה] נְתִיב זְרִימָה, הַתְּפִשְׁטוֹת שֶׁל גְּלִי רָדִיו בְּרֶחֶב וּבְכוּון מְסִים (Channel): הַטְּלוּיזִיָּה הַיִּשְׂרָאֵלִית מְשַׁדְּרֶת בְּאָפִיקִים 5 או 8 [ראו גם ערוץ].
4. [במטאורולוגיה] זְרִימָה שֶׁל אֲוִיר בְּכוּון מְסִים: אָפִיק רָם. אָפִיק נְמוּךְ. – [אָפִיק, אָפִיקִים, אָפִיקֵי-] ב. **אָפִיק** ת' [מן אפק, הַתְּאָפִיק] חֶזֶק, תְּקִיף: "שׁוֹפֵךְ בּוֹז עַל-גְּדִיבִים וּמְזִיחַ אָפִיקִים רָפָה" (איוב יב כא). – [אָפִיק, אָפִיקִים, אָפִיקֵי-]

מילון רב-מילים

אָפִיק אָפִיק שֵׁם ז' 1. קרָקעִית שֶׁל נַחַל, שֶׁל נַהַר וְכַד; תַּעֲלָה טַבְעִית או מְסַלֵּל זְרִימָה שֶׁל מַיִם עוֹדְפִים עַל פְּנֵי הַקְּרָקַע. רוב האפיקים בארץ יבשים בקיץ ומתמלאים מים בחורף עם רדת הגשמים. 2. מְסַלֵּל, כְּוֹן, נְתִיב. כְּדֹאֵי לֶךְ לַהֲפַנּוֹת אֶת מְרַצֵּךְ לַאֲפִיקִים חִיּוּבִים יוֹתֵר. • פְּקִיד הַבִּנְיָן מְצִיעַ לְלִקְוֹחוֹתָיו אֲפִיקֵי הַשְּׂקָעָה שׁוֹנִים. 3. טְלִקוּמוֹנִיקָצִיָּה צִינּוֹר קָשֶׁר הַמְּשַׁמֵּשׁ לַהֲעַבְרַת תְּשֻׁדוֹת בֵּין תַּחֲנוֹת. אֲפִיק חִירוֹם הוּא אֲפִיק רָדִיו הַפוֹעֵל בְּתֵדֵר שֶׁנִּקְבַּע מֵרֵאשׁ לַהֲעַבְרַת תְּשֻׁדוֹת מְצוּקָה או לְשֵׁם הוֹדְהוֹת. 4. מְטֵאוֹרִלוֹגִיָּה אֲזוֹר מוֹאֲרֵךְ שְׁשׁוֹר בּוֹ לַחֵץ אֲוִיר נְמוּךְ יַחֲסִית; מְסַלֵּל הַזְרִימָה שֶׁל הַרוּחַ. הַמְּפָה הַסִּינּוֹפִטִית נֹרֵאִית כְּמוֹ מַפָּה טוֹפּוֹגְרָאפִית, וּמְצוּיָנִים בָּהּ שְׂקָעִים וְרֵמוֹת, אֲפִיקִים וְרַכְסִים, שְׁלוּחוֹת וְאוֹכְפִים. 5. מַחֲשָׁבִים מְעַגֵּל אֲלֵקְטְרוֹנִי הַמְּשַׁמֵּשׁ לַהֲעַבְרָה שֶׁל נְתוּנִים בֵּין שְׁתֵּי יַחֲדוֹת בְּמַחֲשָׁב. מְכוֹנָה גַּם: פֶּסֶ. בְּאֲפִיקֵי הַנְּתוּנִים בְּמַחֲשָׁב זֹרְמִים הַנְּתוּנִים עֲצָמָם, וְאֲפִיק הַכְּתוּבוֹת מְשַׁמֵּשׁ לַאֲתוֹר מְקוּמוֹ שֶׁל נְתוּן. [אָפִיקִים; אָפִיקֵי-]

- א. העתק ממילון **רב-מילים** את ההגדרה המתאימה למשמעות המילה "אפיק" במאמר (שורה 7). (נקודה אחת)
- ב. השווה בין הערכים משני המילונים על פי קריטריונים אלה:
מקור המילה; מקור הדוגמאות. (4 נקודות)
- ג. בחוברת של המתנ"ס התפרסמה מודעה זו: "בקרוב ייפתח חוג חדש לציור ולפיסול. החוג יפתח בפני התלמידים **אפיקים** חדשים ללמידה ולהתנסות".
(1) העתק ממילון **אבן-שושן** את המשמעות המתאימה ביותר למילה "אפיקים" שבמודעה זו. (2 נקודות)
- (2) במה שונה משמעות המילה "אפיקים" במודעה זו ממשמעות המילה "אפיק" במאמר (שורה 7)? (2 נקודות)

/המשך בעמוד 8/

9. לפניך חמישה זוגות מילים.
- העתק למחברתך רק את זוגות המילים שיש בהם יחס של ניגודיות. (6 נקודות)
- מי שפכים – מים מלוחים
  - זיהום – טיהור
  - בזבז – חיסכון
  - הידלדל – הצטמק
  - נהר תרב – נהר שופע
10. א. כשמתקרבים לאפיק הנהר "המציאות טופחת על הפנים" (שורות 7-8). מהי משמעות הביטוי: "טופחת על הפנים"?
- העתק למחברתך את התשובה הנכונה. (2 נקודות)
- מעוותת את הפנים.
  - מתבררת כנכונה.
  - מוכיחה את ההפך.
  - מסתירה את האמת.
- ב. "הכשרת האתר תיעשה **בד בבד** עם הפעולות לשיקום הירדן" (שורות 75-76). מהי משמעות הצירוף "בד בבד"?
- העתק למחברתך את התשובה הנכונה. (2 נקודות)
- יחד
  - בין
  - לפני
  - למרות
11. לפניך ארבעה משפטים. העתק למחברתך רק את המשפטים שמתאים לשבץ בהם את המילה "הטִיָּה". (2 נקודות)
- בשיעור לשון המורה לימדה אותנו _____ של פעלים.
  - השינוי בלוח הזמנים של הרכבות גרם ל _____ של הנוסעים.
  - מומחים טוענים שעקב המצב הקשה של משק המים נדרשת _____ של מדיניות חדשה.
  - של מי הנהר תפגע בצמחייה. _____

שם המספר (5 נקודות)

12. א. בכל אחד מן המשפטים (1)-(3) שלפניך, בחר בצורה הנכונה של שם המספר והעתק אותה למחברתך. (3 נקודות)

(1) בירדן זורמים כיום מים בכמות המהווה כ- שני אחוזים / שני אחוז מכמות המים שזרמה בו בעבר.

(2) אם לא יזרימו מים לנהר הירדן, יתייבש החלק הדרומי שלו עד שנת אלפיים ואחד-עשרה / אלפיים ואחת-עשרה.

(3) לפי אחת ההערכות, כמות המים הזורמת בירדן בשנה שחונה היא תשע מאות חמישים וארבעה / תשע מאות חמישים וארבע ליטרים לשנייה.

ב. לפניך משפט, ובו מספר מודגש. כתוב אותו במילים. (2 נקודות)
המאמר פורסם בעיתון "הארץ", בתאריך **14** במאי השנה.

פרק ג – תחביר ומערכת הצורות (24 נקודות)

בפרק זה שמונה שאלות: ארבע מתחום התחביר (13-16) וארבע מתחום מערכת הצורות (17-20).
ענה על ארבע שאלות בלבד. תוכל לבחור אותן מתחום התחביר או מתחום מערכת הצורות
או משני התחומים, כרצונך (לכל שאלה – 6 נקודות).

תחביר

13. לפניך שלושה משפטים III-I. קרא אותם וענה על הסעיפים א-ב שאחריהם.
- I. **בשנים האחרונות הוקמו עשרות סכרים על נהר הירמוך, ועקב כך נחסמה זרימת המים לנהר הירדן.**
- II. **בשל הזרמת שפכים לנהר הירדן נכחדו מינים רבים של צמחים בנהר.**
- III. **כמות המים בנהר הירדן פחתה מאחר שמדינות האזור השתמשו בהם לצורכיהן.**
- א. העתק למחברתך את מספרי המשפטים I, II, III, וליד כל מספר ציין את הסוג התחבירי של המשפט: פשוט, מורכב, איחוי (מחובר).
- ב. בשלושת המשפטים יש אותו קשר לוגי.
- (1) מהו הקשר הלוגי?
העתק למחברתך את התשובה הנכונה.
- סיבה ותוצאה
— ויתור (הסתייגות)
— ניגודיות
— תנאי
- (2) באיזה משפט מבין שני המשפטים II-I שלפניך מתקיים הקשר הלוגי שציינת בסעיף (1)? העתק את המשפט למחברתך.
- I. **צעדנו בעקבות המזריח באפיק הנחל.**
- II. **בעקבות הפיתוח המואץ של מדינות האזור הידלדל חלקו הדרומי של הנהר.**
14. א. לפניך ארבעה משפטים IV-I, ובכל אחד מהם מודגשת בקו המילה נהר. ציין את התפקיד התחבירי של מילה זו בכל משפט. את התפקיד בחר רק מן הרשימה שלפניך: נושא, נשוא, משלים פועל, משלים שם (לוואי).
- I. איכות המים תשתפר, אם לא יזרמו שפכים בנהר.
- II. בטבלה מפורטות הפעולות הנדרשות לשיקום הנהר.
- III. המדינות השוכנות על גדות הנהר צריכות להפסיק את השימוש הבזבזני במים.
- IV. במבט מרחוק נראָה נהר הירדן כפס ירוק.
- ב. לפניך שני משפטים II-I, ובכל אחד מהם מודגשת המילה "גם". הסבר את ההבדל במשמעות בין שני המשפטים, הנובע משינוי מקומה של המילה "גם".
- I. הארגון "ידידי כדור הארץ – המזרח התיכון" מתבסס גם על בדיקה כלכלית שבה נבחנו דרכים לחיסכון בצריכת מים.
- II. הארגון "ידידי כדור הארץ – המזרח התיכון" מתבסס על בדיקה כלכלית שבה נבחנו גם דרכים לחיסכון בצריכת מים.
- /המשך בעמוד 11/

15. א. קרא את הידיעה שלפניך.

נציגים מטעם מנהלת הירדן הדרומי מודיעים: "עדיין אין אנו יכולים לבשר על הזרמת מים ממקורות טבעיים שתאושש את הנהר".
הקטע כתוב בדיבור ישיר. כתוב אותו בדיבור עקיף.

ב. הבא מן הידיעה שבסעיף א דוגמה אחת לשם ותוארו ודוגמה אחת לצירוף סמיכות + שם תואר.

ג. לפניך שלושה צירופי סמיכות (1)-(3), המיועדים בשלוש דרכי יידוע שונות. ציין את דרך היידוע של כל אחד מהצירופים.

- (1) שיקום מקורותיו
- (2) כמות המים
- (3) סיפורי מרק טוויין

16. א. לפניך שתי דרכים II-I לתחימת אותו משפט, אך רק אחת מהן נכונה. העתק למחברתך את המשפט שהתחימה בו נכונה (כולל סימוני התחימה).

→ מים גדולה לנהר.

→ מים גדולה לנהר.

ב. לפניך שלושה משפטים III-I.

I. אם לא יבוצעו פעולות חירום לשיקום הקטע הדרומי של הנהר, חלקים גדולים שלו יתייבשו.

II. הירדן הדרומי נראה כפס ירוק, אבל המראה שלו מתעתע.

III. המתקן יטהר את השפכים מאזור טבריה, וכן יותפלו בו מים מלוחים.

(1) איזה מבין המשפטים I, II, III יוצא דופן מבחינת סוגו התחבירי? ציין את סוגו.

(2) מהו התפקיד התחבירי המשותף לשתי המילים המסומנות בקו?

את התפקיד התחבירי בחר רק מן הרשימה שלפניך: נושא, נשוא, משלים פועל, משלים שם (לוואי).

מערכת הצורות

17. א. לפניך טבלה, ובעמודה הראשונה בה יש שמות פועל. העתק את שמות הפועל למחברתך. ליד כל שם פועל ציין את הבניין שלו, והעתק מן העמודה השלישית ("מילים נוספות") מילה אחת מאותו בניין של שם הפועל.

שם הפועל	הבניין	מילים נוספות
לְהַשִּׁיג		הֵבֵט, יִפְגֵּשׁ, יִשְׁמַשׁ
לְהַזְהִיר		יְאַפְּשֵׁר, שְׁתוּף, נָכַר
לְנַצֵּל		מְתַיֵּבֵשׁ, סָכוּן, מְרַכֵּב
לְנַקֵּט		הִצְטַמֵּק, דְּלִיפָּה, תִּמְנֹעַ

- ב. מדריכים מנוסים מְקַדְּמִים בברכה את פני המטיילים באזור הירדן.

מהי צורת עבר נסתרים של הפועל מְקַדְּמִים?

העתק למחברתך את מספר התשובה הנכונה.

- (1) הִקְדִּימוּ (2) קָדְמוּ (3) הִתְקַדְּמוּ (4) קָדְמוּ

18. א. לפניך טבלה ובה מודגשים פעלים סבילים. העתק את הפעלים למחברתך. ליד כל פועל ציין את השורש שלו, וכתוב פועל פעיל מאותו שורש בכל גוף וזמן שתבחר (הוסף ניקוד חלקי במילה שיכולה להיקרא בכמה דרכים).

הפועל הסביל	השורש	פועל פעיל
תִּשְׁלַל מן הנהר כמות מים גדולה.		
מי הים יִתְפָּלוּ.		
הנהר יִשְׁקַם.		
מי גשם מְזַרְמִים לנהר.		

- ב. לפניך כותרת המאמר.

"ירדן חרב, שִׁקֵּט כמו חלום".

- (1) ציין את הבניין ואת הזמן המשותפים לשני הפעלים המודגשים בכותרת.

- (2) מבין הפעלים שלפניך העתק למחברתך את הפועל הנוטה באותו בניין

ובאותו זמן של שני הפעלים: חָרַב, שִׁקֵּט.

- (1) יִסִּים (2) שׁוֹכֵן (3) סִדֵּר (4) נִכְחַד

19. א. לפניך ארבעה משפטים IV-I, ובכל אחד מהם מודגשת צורת בינוני.
- I. המדינות שגובלות בנהר הירדן ניצלו את המים לצורכיהן.
  - II. השיקום ייעשה באמצעות הזרמה מחדשת של מים ממקורות טבעיים.
  - III. נציגי רשות המים מתכננים להקים שמורות טבע באזור.
  - IV. ריחות עזים מקדמים את פני המבקרים.
- כתוב את חלק הדיבר של כל אחת מצורות הבינוני המודגשות: שם עצם, שם תואר או פועל בהווה.

- ב. לפניך משפט.
- חוקרים מרחבי העולם התכנסו כדי לדון במצבו של נהר הירדן.
- (1) ציין מהו חלק הדיבר של המילה חוקרים במשפט זה.
  - (2) כתוב משפט משלך שבו המילה חוקרים תשמש חלק דיבר שונה מזה שבמשפט הנתון.

- ג. חלקו הדרומי של נהר הירדן מדלדל. מהי צורת עתיד נסתר של הפועל מדלדל? העתק למחברתך את מספר התשובה הנכונה.
- (1) ידלדל (2) ידלדל (3) ידלדל (4) ידלל

20. א. העתק למחברתך את המשפט שהנאמר בו אינו נכון.
- (1) השמות הצלה, הקף הם שמות פעולה מאותו בניין.
  - (2) השמות הצלה, הפחתה הם שמות פעולה מאותו בניין.
  - (3) השמות זרימה, הזרמה הם שמות פעולה מאותו בניין.
  - (4) השמות משאב, שאיבה הם מאותו שורש.

- ב. לפניך שישה שמות.
- מדברי, נהר, חסכון, צמחיה, תירות, מתקן
- (1) מייך את השמות לשתי דרכי תצורה: שורש ומשקל, בסיס וצורת סופי.
  - (2) לאיזו משתי דרכי התצורה שייכת המילה ירחון? נמק את תשובתך.

בהצלחה!